

Chvalkovice

Kraj: Královéhradecký

Správní obvod: Jaroměř

Nadmořská výška: 306 m n. m.

Počet obyvatel: 755

Adresa URL: www.chvalkovice.cz

Okres: Náchod

GPS souřadnice: 50.414340N, 15.978287E

První pís. zmínka: 1370 (654 let)

PSČ: 552 04

Památky a zajímavosti Chvalkovice

Ve městě Chvalkovice si můžeme prohlédnout několik větších památek a několik historických pamětihodností.

KOSTEL SV. JILJÍPůvodně gotický kostel, založený Berkou z Dubé, byl přestavěn v letech 1690–1694 nákladem Ferdinanda Rudolfa Dobřenského v barokním slohu. Znovu byl obnoven v letech 1706, 1874, 1906 a 1928–1936. Kostel je jednolodní s pozdější kaplí Panny Marie na severní straně. Na západní straně kostela tvoří průčelí hranolovitá věž zakončená cibulovitou kopulí. Na jižní straně lodi je zazděn gotický kamenný hrotitý profilovaný portál ze 14. století.

Hlavní oltář je rokokový, rámový, s figurami andělů, původně s obrazem sv. Jiljí. Byl opraven roku 1862. Ostatní jednotný kvalitní řezbářský inventář pochází z doby kolem roku 1700. Dva portálové protějškové boční oltáře s novodobými obrazy sv. Anny a sv. Salvátora od Josefa Hellicha z roku 1875 jsou řezané z dubu. Kazatelna je bohatě zdobená uměleckými řezbářskými pracemi a pochází asi ze 17. století. Varhany byly v kostele postaveny roku 1760.

Věž kostela byla postavena při opravě v letech 1690–1694, jak označuje letopočet nad vchodem s iniciálami FRD -MMD /Ferdinand Rudolf Dobřenský -Marie Magdalena Boryňka/. Na této věži byly v minulosti umístěny tři zvony. Dodnes se však zachovaly pouze dva. První o průměru 84 cm a výšce 62 cm je ozdoben erbem pánů z Hustířan a nápisem ve staré češtině z roku 1513. Druhý zvon o průměru 98 cm a výšce 72 cm pochází z roku 1539. Tento zvon byl v roce 1942 sňat a dán pro válečné účely, avšak z Prahy byl jako cenná památka vrácen. Jeho srdce se však ztratilo a je nahrazeno novým, které však nemá vzhledem ke zvonu správnou velikost.

Historicky cennou památkou je cínová křtitelnice vysoká 113 cm, zdobená ovocnými festony /znakem Dobřenských z Dobřenic/ a na víku soškou sv. Jiljí.

Za kostelem na východní straně jsou umístěny dvě kaple. Jižní je zasvěcena sv. Janu Nepomukovi a pochází z doby kolem roku 1740, severní kaple ze stejné doby slouží dnes jako skladiště. Na vnější straně chrámu byly zasazeny poměrně dobře zachované figurální náhrobní kameny pánů Chvalkovických z Hustířan a pánů Dobřenských z Dobřenic s českými nápisy. Pocházejí ze 16. století a první poloviny 17. století. V současné době jsou uloženy v depozitáři. Původní hřbitov připomínají dva kříže za kostelem.

V přední části kostela je umístěna socha Krista držícího knihu s „Alfa-Omegou“ /celková výška 3m/ a dále socha truchlícího anděla s náhrobkem /výška 150cm/.

ZÁMEKNa skalnatém ostrohu nad koupalištěm, na místě bývalé tvrze, stojí chvalkovický zámek. Tvrz která se připomíná již ve 14. století. Patřila pánům Chvalkovic. Za vlády Dobřenských, patrně

někdy před rokem 1768, byl na místě tvrze postaven Ferdinandem Rudolfem Dobřenským zámek s vysokou střechou a věží. Při opravách v roce 1825 nechala Kateřina Zaháňská strhnout a odstranit poslední zbytky tvrze. Z této doby pochází též pověst o tajné chodbě, kterou bylo možno opustit zámek případně nebezpečí.

Při dalších opravách byla věž, která původně stála zámku, zbořena a vzácný hodinový stroj byl uložen na půdě ratibořického zámku. Od roku 1842 vlastnil zámek šlechtický rod ze Schamburg-Lippe. Na jaře 1926 koupil zámek s přílehlou zahradou a strání od náchodského panství továrník Vilém Dlabola. Roku 1932 začala oprava zámku. Zámek byl dle návrhu architekta Karla Karolínka ze Dvora Králové n/L. rozšířen o východní křídlo a opatřen novou, jednotnou fasádou v barokním slohu.

Jelikož se ve zdi nad skálou k rybníku objevily trhliny a hrozilo sesutí budovy zámku, začíná se stavět mohutná opěrná zeď. Dnes je zámek v rukou soukromého majitele a prochází rozsáhlou rekonstrukcí. **BÝVALÝ PIVOVAR** Pivovar byl ve Chvalkovicích již v polovině 16. stol. Roku 1548 jej zdědil Jindřich Chvalkovský z Hustířan. Jako součást zámeckého zboží pak vystřídal řadu majitelů. Pivo se zde vařilo do té doby, než začal v české Skalici pracovat modernější parostrojní pivovar. Budovu vlastnil počátkem 19. stol. princ Schamburg-Lippe. Východní cíp její půdy byl v roce 1890 přepažen zdí a stal se chatrnou místností poštovního úřadu se vchodem ze dvorku po dřevěných dubových schodech. Těsně před 1. světovou válkou byla poštmistrovou paní Gerlachová, která si pronajala celou budovu pivovaru. Její muž Gustav provozoval v přízemních místnostech v umělých líhních chov kuřat a později i prasat ve velkém. Ve sklepích stácel pivo do lahví a roznášel je po okolí. Zchátralou budovu koupil roku 1920 továrník Dlabola a celou ji v letech 1920–1923 opravil a přestavěl. Byly zde vybudovány byty a v jedné místnosti bylo zřízeno muzeum. Podařilo se do něho nashromáždit řadu exponátů - historické zbraně, brnění a podobně. Sbírku po roce 1948 převzalo jaroměřské muzeum. V budově byly postupně zřízeny úřadovny MNV, lidová knihovna, školní jídelna, dětské zdravotní středisko a jedenáct bytů.

BÝVALÝ MLÝN Bývalý mlýn na vodní pohon s náhonem z rybníka /dnes koupaliště/ představuje technickou památku místního významu. Budova mlýna je hmotově největší v údolí pod zámek a je dominantní stavbou středu obce Chvalkovice.

První zmínka o novém mlýnu je za vlády Jana Chvalkovského z Hustířan. Po jeho smrti, někdy v letech 1544 až 1548, se o rozsáhlé panství podělili synové. Chvalkovice se zámek, novým mlýnem a pivovarem zdědil nejmladší Jindřich. Do jeho plnoletosti spravovala dědictví jeho matka Lidmila z Gerštofu. Jako zajímavost se uvádí použití nadedveřního pískovcového překladu s označením 17/ FN = 3,F/94 v rámečku. Tento kamenický prvek je druhotně použit obrácený jako schod vnějších dveří přístavku.

Pocta mlynářů Hamplovů - Mlynář Josef Hampl mlel po celou dobu 2. světové války načerno obilí a mouku přenechával za přijatelnou cenu českým lidem. V roce 1944 byl prozrazen a odsouzen na půl roku do vězení. Po návratu mlel obilí dál a lidé ze širokého okolí mu byli právem vděční. Proto po válce přijeli do Chvalkovic občané z Úpice a z Červeného Kostelce i s kapelou, aby mu z vděčnosti zahráli. **STARÁ ŠKOLA** Ve Chvalkovicích byla také škola, kde se děti z okolních vesnic učily česky i německy. Korouhvička na bývalé škole nese letopočet 1702 a značí rok postavení školy. Později byla stará škola zrušena, budova přestavěna na pekařství a dnes je rodinným domkem.

BUSTA BOŽENY NĚMCOVÉ Rok 1962 byl z rozhodnutí UNESCO vyhlášen rokem oslav Boženy Němcové. Vyvrcholením byl den 15. července 1962 - den odhalení památníku Boženy Němcové na chvalkovickém koupališti. Na kameni s podstavci s nápisem, který upozorňuje, že Němcová prožila ve Chvalkovicích tři

léta /1830–1833/ je deska s bronzovou bustou. Dílo akademického sochařky Františky Stupecké představuje dívčí portrét s charakteristickým sepnutím vlasů.

ŽIDOVSKÝ HRBITOV A SYNAGOGA V roce 1784 za panování Josefa II. byla ryze česká obec Velká Bukovina poněmčena a stal se z ní Grossbock. Patřila přistěhovalcům, kteří kromě němčiny hovořili jazykem jidiš. V roce 1828 měli v obci svou školu, svou synagogu a za obcí svůj hřbitov. Jak čas plynul, starý hřbitov chátral a na jeho záhranu bylo pozdě. Do roku 1990 to byly pouze trosky bývalé „zahrady stínů“. Dnes se zde nacházejí zajímavé náhrobníky původních obyvatel někdejší židovské komunity. V náchodském okrese je tento starý hřbitov nyní nejzachovalejší. Vlastníkem hřbitova je Židovská obec Praha. Ze synagogy, postavené v roce 1829, zbyly části zdíva se dvěma kamennými portály s hebrejskými nápisy.

HRBITOV Kolem chrámu sv. Jiljí byl do roku 1899 hřbitov. Nový hřbitov je založen u silnice ke Dvoru Králové n. L., asi čtvrt kilometru od kostela. V roce 1910–1911 bylo na novém hřbitově postaveno mauzoleum rodiny Dlabolovy, tvořené kaplí s kryptou. Tato je postavena v pseudogotickém slohu dle návrhu architekta prof. Hofmana a zdobena sochami z hořického pískovce. Na hřbitově se také nachází řada kamenicky hodnotných secesních náhrobků na českých i německých hrobech.

KAMENNÝ MOST Kamenný most na návsi přes potok Běluňku je vyzděn z pískovcových kvádrů a tvoří jej dvě segmentovitě zaklenutá pole o celkové délce 7,7 m a šířce 3,9 m. Výška mezi volnou hladinou a vrcholem segmentuje 120 cm. Klenutí můstku je původní, kamenné zábradlí bylo kdysi strženo a můstek musel být proto opraven. K opravě byly použity původní kvádry. Kamenný most představuje technickou památku. Stáří mostu není přesně známo, ale traduje se, že je starší než Karlův most v Praze.

PAMÁTNÉ SOCHY V okolí Chvalkovic i v obci samotné je celá řada památných soch. Většina pochází z první poloviny 18. století.

Barokní socha sv. Jana Nepomuckého stojící na hrázi koupaliště pochází patrně z dílny Matyáše Brauna.

Z dílny C. Devotiho, barokního sochaře z okruhu spolupracovníků Matyáše Brauna, je prokazatelně socha sv. Jiljí u silnice na Sebuč /na podstavci je letopočet 1782/ a pravděpodobně také socha sv. Linhartu u silnice na Újezdec.

Za dílo místního sochaře, obeznámeného s vrcholnými díly českého baroka, je považována socha sv. Vincence, stojící na křižovatce silnic na Chvalkovice, Miskolezy a Sebuč.

Železný kříž na kamenném volutovém podstavci u silnice před hřbitovem je z roku 1784.

Barokní sousoší Panny Marie Vítězné s Ježíškem v náručí stojí na návsi ve Velké Bukovině před čp. 9. V roce 1977 bylo restaurováno. Je dílem sochaře Jiřího Pacáka, Braunova žáka, a zmínka o ní je již 6. října 1731 ve vyúčtování Matyáše Bernarda Brauna. Umístěna byla v Braunově Betlémě u Kuksu, odtud byla přenesena do Bokouše, tehdy známého pod názvem Hubertovo údolí, Hubertův les, Mariánské údolí, Stříbrná studnice. V tomto údolí bylo celkem sedm plastik z nichž se dochovala pouze jediná.

Socha sv. VINCENCE Sochu najdeme u křižovatky Miskolezy - Jaroměř /Sebuč/ z roku 1730. Barokní socha světce v životní velikosti s knihou v levé ruce, pravou ruku klade k srdci, oděn v rozevlátý šat.

Staré dopravní značení Dochovaná technická památka je ukázkou dopravního značení z 19. století.

Silniční ukazatel stojící na křižovatce silnic Miskolezy - Jaroměř, /Sebuč/, před sochou sv. Vincence.

Jedná se o jednoduchý pískovcový sloupek zakončený nízkým jehlanem. Na dvou stranách je česko -

německý nápis ukazující směr /psací písmo/: Cesta do Jaroměře - Nach Jaromír Cesta do Skalice - Nach Skalitz

Socha sv. Linharta u cesty do ÚjezdceNa vysokém soklu je podstavec se znakem Dobřenských z Dobřeni. Socha světce pochází pravděpodobně z 1. pol. 18. století, sokl je datován k 1791. Světec drží v levé ruce zlatenou berlu, u levé nohy má postavenou knihu. Značně poškozená plastika byla v roce 1996 restaurována ak. sochařem Wagnerem z Dvora Králové n/L.

Socha sv. Jana Nepomuckého, u přepadu z koupalištěBarokní socha sv. Jana Nepomuckého stála původně na pravém břehu potoka, těsně u mostu v nynější zahradě mlynáře. V roce 1932 byla přenesena přes silnici na hráz koupaliště. Pochází z 1. pol. 18. století - autor neznámý. Typická socha světce doprovázející stavby na vodních tocích.

Socha Panny Marie na návsi, u kamenného mostuSocha stojí na stupňovitém podstavci půdorysu sférického trojúhelníku se skosenými rohy. Mezi hlavičkami andílků je zeměkoule obtočená hadem, na kterého šlape postava Panny Marie. v životní velikosti. Během roku 2008 dochází k rekonstrukci podstavce sochy.

SMÍRČÍ KŘÍŽEMezi zajímavé historické památky patří i smírčí kříže, kterých je v okolí pět. V lese nadanským lomem, u silnice nedaleko autobusové zastávky na Jaroměř, v Miskolezích u hasičské zbrojnice a ve Střeziměřicích. Pátý je na cestě z Brzic na Hořičky. Tyto kříže byly stavěny od dob Přemyslovců do 16. století jako označení místa, na němž došlo k zabití člověka. Některé dodnes nesou vytesaný obraz zbraně, které bylo k vraždě užito (např. meč.). Vlastní rukou vytesaný kříž stavěl vrah, církev pak zprostředkovala vyrovnání mezi vrahem a příbuznými zabitého - samozřejmě ne zadarmo.

